

La recerca en comunicació de masses a Gran Bretanya*

Peter Meech; Bin Zhao

Stirling Media Research Institute. Universitat de Stirling
Escòcia

Resum

La Gran Bretanya, en la seva condició de seu de la tradició crítica en els estudis sobre comunicació de masses, ha exercit una influència en aquesta recerca, tant a Europa com a la resta del món. Els autors de l'article adopten una posició analítica per donar compte de l'organització i l'evolució en el seu país de l'àmbit científic dedicat als mitjans de comunicació. L'accent final d'aquesta anàlisi rau en el problema de l'estancament al qual tendeixen actualment els estudis britànics.

Paraules clau: investigació sobre comunicació de masses a la Gran Bretanya, estudis crítics, estudis culturals, ciència i acadèmia.

Resumen. *La investigación en comunicación de masas en Gran Bretaña*

Gran Bretaña, como sede de la tradición crítica en los estudios sobre comunicación de masas, ha ejercido una gran influencia en la investigación, tanto a nivel europeo como a nivel mundial. Los autores del artículo adoptan una postura analítica para dar cuenta de la organización y la evolución en su país del ámbito científico dedicado a los medios de comunicación. El acento final de este análisis recae sobre el problema del estancamiento al que tienden actualmente los estudios británicos.

Palabras clave: investigación sobre comunicación de masas en Gran Bretaña, estudios críticos, estudios culturales, ciencia y academia.

Abstract: *Research on the mass media in Great Britain*

As the centre of the critical tradition in mass communication studies, great Britain has had a great influence on research, both on the European and the world level. The authors of this article adopt an analytical approach to explain the organisation and evolution of the scientific study of the mass media in that country. The article concludes by stressing the problem of stagnation currently affecting British studies.

Key words: research on the mass media in Great Britain, critical studies, cultural studies, science and academia.

---

* Traduït per ANNA CLUA.

Introducció

La recerca en comunicació de masses a Gran Bretanya ha tendit a una menor concentració metropolitana que la que tenen els propis mitjans. La major part de diaris i dominicals del Regne Unit es produeixen a Londres, així com la ràdio i la televisió nacional, o la indústria publicitària. Aquesta circumstància és atribuïble al fet que Londres ha estat tradicionalment la seu del govern i al fet que és la ciutat on també hi ha el parlament nacional, la casa reial i el centre del servei civil. Londres és també el centre financer i judicial de la nació (excepte d'Escòcia) i la seu de moltes altres corporacions.

Història acadèmica

En absència d'escoles de comunicació o periodisme, l'interès acadèmic pel fenomen de la comunicació de masses va tenir lloc en l'àmbit de les humanitats. En la dècada dels anys trenta, els crítics literaris de Cambridge F.R. i Q.D. Leavis, per exemple, van dedicar alguns escrits a la publicitat i a la cultura popular, en un to de superioritat moral envers el material d'estudi. L'adveniment de la recerca científica social en el camp de la comunicació i l'adequació dels recursos institucionals van arribar dues dècades més tard, (Himmelweit i altres, 1958), coincidint en certa manera amb la pessimista valoració que Bernard Berelson va fer de l'estat de la recerca en comunicació al Regne Unit.

La Universitat de Leeds, al nord d'Anglaterra, va ser una de les primeres universitats britàniques on es van emprendre sistemàticament els estudis acadèmics sobre comunicació de masses. El 1959 va establir-se la Granada Television Fellowship, fet que comportà la constitució del Centre for Television Research el 1966. Aquest, sota la tutela de Jay Blumler, va desenvolupar una línia distintiva de recerca, basada en la varietat pluralista liberal en el camp de la comunicació política i en el tema de les campanyes electorals als mitjans de comunicació (Blumler i McQuail, 1968). Blumler, que va exercir càtedra als dos costats de l'Atlàntic, va emprendre també treballs comparatius sobre el desenvolupament dels estudis en comunicació de masses a Europa i als EUA.

Tot i que Himmelweit i altres (1958), a la *London School of Economics*, van ser dels primers a fer constatar la seva preocupació per la suposada explotació del públic infantil per part de la televisió, no va ser fins a principis dels anys seixanta que la preocupació pública per la delinqüència juvenil va instar el Govern a crear el Television Research Committee. Aquesta institució es va encarregar de promoure la recerca sobre els aspectes socials dels mitjans de comunicació de massa i va dedicar especial atenció al públic jove. Arran d'això, el 1966 es creava a la Universitat de Leicester, als Midlands d'Anglaterra, el Centre for Mass Communication Research (CMCR). Aquest centre, sota la direcció de James Halloran, va esdevenir el principal referent dels estudis crítics sobre comunicació al Regne Unit. La seva orientació es definia dins l'àmbit de les ciències socials, basada predominantment en la sociologia marxista i la psicologia social. En tenim un exemple en un estudi de Halloran i altres (1970) sobre la cober-

tura d'una manifestació anti-Vietnam, on es demostrava amb rigor empíric la connexió entre la «preconcepció» de l'esdeveniment en els mitjans i la subsegüent distorsió dels fets en els reportatges.

Una altra institució «no metropolitana» rellevant en la constitució de l'agenda investigadora va ser el Centre for Cultural Studies (CCCS), de la Universitat de Birmingham. Des del començament, el CCCS es va diferenciar del centre de Leicester per situar seu camp d'estudi en l'àmbit de les humanitats. Així, el seu interès va recaure específicament en l'estudi del significat dels textos i les relacions socials. Els principals referents es van obtenir dels treballs de Raymond Williams, E.P. Thompson o Richard Hoggart, aquest darrer va arribar a ser el primer director del Centre. Els *Working Papers in Cultural Studies* van començar a aparèixer el 1972, però va ser sota la direcció d'Stuart Hall, entre 1974 i 1979, quan el CCCS va consolidar el seu estatus preminent en l'àmbit de la recerca. El treball del Centre al voltant del paper ideològic dels mitjans en el manteniment de l'ordre social es va veure influenciat pels marxistes europeus, com ara Althusser i, sobretot, Gramsci. Aquesta influència és aparent en l'anàlisi de Hall i altres (1978) sobre els intents dels instruments del poder de resoldre els problemes de legitimitació en condicions de crisi. La ideologia va ser també durant molt de temps el focus d'atenció del Glasgow Media Group, ubicat en el Departament de Sociologia de la universitat escocesa. L'orientació crítica de les seves publicacions va analitzar el periodisme a la televisió per revelar, entre d'altres coses, el biaix sistemàtic en la producció de notícies que fins llavors havien estat considerades genèricament neutrals, p. ex. en la informació laboral (Glasgow Media Group, 1976).

Amb un caràcter bastant diferent, el 1983 es va crear l'European Institut for the Media, en cooperació amb l'European Cultural Foundation. Amb seu a la Universitat de Manchester, aquest institut es va mantenir actiu durant alguns anys en el debat sobre les polítiques de comunicació dels mitjans de comunicació europeus. Abans de traslladar-se a Alemanya, l'European Institute for the Media va alimentar el debat mitjançant un seguit de publicacions i seminaris. Els estudis sobre polítiques de comunicació, especialment en matèria de televisió, van rebre una bona empenta a principis dels anys vuitanta gràcies a la publicació de monogràfics sota els auspicis del British Film Institute's Broadcasting Research Unit, amb seu a Londres, i llavors sota la direcció de Michael Tracey.

La dècada entre mitjans dels anys setanta i mitjans dels anys vuitanta va ser el període més important en el desenvolupament de la recerca sobre comunicació de masses a Gran Bretanya. Molts estudiosos a nivell individual, independentment de les institucions mencionades, van col·laborar en aquest desenvolupament, inclosos Jermy Tunstall (1971), Colin Seymour-Ure (1974), Philip Schlesinger (1978) i Oliver Boyd-Barrett (1980). També cal mencionar la contribució d'unes quantes revistes acadèmiques en el desenvolupament del camp. *Media, Culture and Society* va ser propulsada el 1979 pel personal de, o connectat amb, la Polytechnic of Central London (ara la Universitat de Westminster). La qualitat i l'abast dels seus continguts han fet que es consti-

tuís com la primera revista d'aquest tipus a la Gran Bretanya, amb reputació internacional. L'*European Journal of Communication*, que pertany a un àmbit geogràfic més focalitzat, ha gaudit també d'una alta reputació. La revista *Screen*, un producte del British Film Institute (abans que la seva seu editorial es traslladés a Glasgow), es va establir als anys setanta com un important espai de teorització en matèria de cinema i televisió a partir de la semiòtica i la psicoanàlisi. Per últim, les International Television Studies Conferences, celebrades periòdicament a Londres, van ser una altra iniciativa del BFI, als anys setanta, i han continuat oferint una plataforma per als debats acadèmics sobre les qüestions més recents en el camp d'estudi, més recentment a l'empar de l'European Film i la Television Studies Conference.

Principals centres de recerca

Abans d'ubicar l'activitat de recerca sobre els mitjans contemporanis en el sistema universitari de la Gran Bretanya, convé reconèixer el treball realitzat des d'institucions no universitàries, i que en alguns casos han ocupat algunes dècades d'estudi. En l'àmbit de la premsa escrita, per exemple, els editors Hulton van iniciar, abans de la Segona Guerra Mundial, un seguit d'estudis sobre els seus lectors. Aquesta iniciativa de caràcter comercial va servir de precedent per al National Readership Survey, cap als anys cinquanta. Fins i tot abans, als anys vint, la BBC havia començat la seva pròpia recerca qualitativa sobre l'audiència preguntant els oïents quins programes escoltaven i què en pensaven. Això ha continuat realitzant-se cada dia des de llavors, amb la qual cosa complementa la recerca que la unitat de la BBC porta a terme de manera més especialitzada. La Corporation publica l'*Annual Review of BBC Broadcasting Research* i, ocasionalment, el monogràfic *Broadcasting Research Unit Monographs* (John Libbey). De forma similar, la Independent Television Commission, l'ens regulador de les televisions comercials a la Gran Bretanya, publica els seus projectes de recerca sobre audiències combinant la fórmula periòdica amb la publicació esporàdica de projectes concrets. Els *Television Research Monographs* de la ITC (abans IBA), són coordinats també per John Libbey.

Londres, on i tenen la seva seu tant la BBC com la ITC és també la ciutat on es localitzen un gran nombre de grups universitaris de recerca. El Goldsmiths' College (part constituent de la London University) i la Westminster University (antigament la Polytechnic of Central London) s'han guanyat la seva reputació internacional per la seva activitat de recerca i de publicacions. Al començament en van ser membres James Curran i David Morley, i més recentment Nicholas Garnham, Paddy Scanell i Colin Sparks. Hi ha hagut d'altres institucions d'ensenyament superior a Londres, des d'on també s'han portat a terme estudis importants, d'entre els quals destaquem la City University, pels treballs de Jeremy Tunstall.

Fora de la capital, als centres de Leeds, Leicester i Birmingham s'hi continua fent feina, tot i que ja fa temps que els seus pioners en aquests tipus d'estudis s'han traslladat a d'altres institucions. La Loughborough University, als

Midlands anglesos, és un cas de referència, ja que hi van anar a parar Peter Golding i Graham Murdock, provinents del CMCR de Leicester. La Universitat de Sussex, a la costa sud, és una altra universitat anglesa on han prosperat grups de recerca sota les ordres de Roger Silverstone. A Escòcia, l'Stirling Media Research Institute, amb Philip Schlesinger com a director, i el Department of Theatre, Film and Television Studies, a Glasgow, encapçalat actualment per John Caughie, han aconseguit els papers de protagonistes. En efecte, Escòcia gaudeix actualment d'una sobreconcentració d'esforços en la recerca, amb personal en actiu, també, a les universitats de Strathclyde, Glasgow Caledonian, i al Queen Margaret College d'Edimburg.

Malgrat que les universitats britàniques han estat, com a institucions autogovernades, originàriament de caràcter públic, es constata la inevitable adopció de mecanismes per assegurar la seva viabilitat econòmica. Un d'aquests mecanismes es tradueix en el Research Assessment Exercise (RAE). En dues ocasions durant la dècada passada, els departaments de totes les universitats han fet un escritini del rendiment de la seva recerca en termes de producció, mitjançant equips externs d'assessors especials. Aquests han avaluat la quantitat i la qualitat de les publicacions, amb un indicador numèric de 5 corresponent a la nota màxima (segons paràmetres internacionals). El fet d'aconseguir una alta puntuació suposava, per alguns departaments, l'assoliment d'un reconeixement internacional pel treball fet en el propi país; en altres departaments, una nota alta significava beneficiar-se d'una subvenció estatal anual substancialment incrementada.

En el darrer estudi del RAE, el 1992, dos departaments de Londres van aconseguir el primer lloc en la classificació: el Goldsmiths' i el Polytechnic de Central London (quan es deia així). Però la capital no ha tingut el monopoli d'aquests cobdiciats signes d'èxit acadèmic. Tres departaments universitaris més del mateix àmbit van compartir-ne els honors: a Warwick (als Midlands anglesos), a Glasgow i a Stirling. A Escòcia es comptava, així, amb dues de les cinc institucions britàniques més destacades (una situació desproporcionat si es té en compte la grandària de la població escocesa). El fet que en tots aquests departaments es s'imparteixen classes tant en programes d'estudis complets de llicenciatura com de doctorat, indica la naturalesa de la dificultat afegida a la qual han de fer front. El vell problema d'arribar a un correcte equilibri entre la producció i l'alta qualitat de la recerca, d'una banda, i el manteniment d'una excel·lent docència amb atenció als estudiants, de l'altra, únicament s'ha notat en les seves implicacions en el finançament.

Principals àmbits de recerca durant els anys noranta

La dècada dels noranta s'ha encetat amb un seguit de treballs que, d'alguna manera, miraven enrere. Així, han anat apareixent un gran nombre de col·leccions sobre estudis d'autors britànics que han contribuït significativament al desenvolupament de la tradició crítica d'investigació en comunicació de masses, i que ja havien estat prèviament publicats. Com a exemples d'aquests

treballs tenim el provocatiu *Capitalism and Communication: Global Culture and the Economics of Information*, de Nicholas Garnham (1990); *Media, State and Nation: political Violence and Collective Identities*, de Philip Schlesinger (1991), i *Television, Audiences and Cultural Studies*, de David Morley (1992). Aquests textos poden ser considerats representatius de la tendència general de recollir guanys passats per fer-ne referències futures, i, efectivament, han exercit una notòria influència en la recerca dels últims anys sobre comunicació de masses.

Però l'agenda de la recerca de la dècada present continua estant dominada per algunes línies de recerca importants consolidades en el passat. Així, en la tradició crítica britànica és de cabdal importància el tema del paper dels mitjans en els processos polítics o, en altres paraules, la interrelació entre els mitjans de comunicació de masses i la democràcia. En l'esmentada col·lecció de Nicholas Garnham es confirma la importància d'estudiar l'economia política en comunicació de masses, coincidint amb el moment en què guanyava popularitat el «nou revisionisme» proposat per James Curran en els estudis culturals i dels mitjans (Curran, 1990). En un assaig particularment important, originàriament publicat a *Communicating Politics* (Golding, Murdock i Schlesinger, 1986), Garnham va tornar tractar el concepte habermasià d'esfera pública per examinar de forma crítica el rol dels mitjans i de la comunicació en el manteniment de la democràcia. Aquesta línia d'anàlisi ha estat represa més tard per altres autors en un intent d'entendre la comunicació política occidental.

En una col·lecció d'assajos sobre comunicació i ciutadania (Dahlgren i Sparks, 1991) es desenvolupa el concepte d'esfera pública en l'anàlisi de les pràctiques periodístiques a Europa. Les qüestions plantejades en aquest volum sobre el paper del periodisme en informar els ciutadans són particularment importants en el moment que els mitjans públics es debiliten sota el pes d'un mercat voraç, en una nova era de desregulació i privatització. L'enèrgica defensa que Graham Murdock fa del servei públic d'emissions (1990; 1992) té a veure amb l'estesa preocupació pel destí dels valors democràtics enfront d'un mercat en expansió. Una qüestió similar és tractada en una altra recopilació d'articles — *Television and the Public Interest* — editada per Jay Blumler (1992), i en la qual la reflexió sobre el tema va més enllà de les fronteres britàniques, transcendeix cap a d'altres països europeus. Una altra perspectiva —encara que menys crítica— ens arriba des de *Media Moguls* (1992) i *Television Producers* (1993), que Jeremy Tunstall va coeditar i escriure respectivament.

La gran complexitat de les relacions entre mitjans de comunicació i democràcia és examinada sistemàticament per John Keane en el seu llibre *The Media and Democracy* (1991). L'autor exposa la discutida idea de la llibertat dels mitjans, originada en el si del mercat liberalista, i que va impregnar els començaments de la premsa escrita europea amb el concepte de «llibertat de premsa». Keane fa una crítica de les polítiques i les pràctiques desreguladores dels anys vuitanta, ja que, segons ell, s'inspiren en una noció clàssica de «llibertat» profundament defectuosa. L'autor, en la seva defensa dels mitjans com a servei públic, proposa de fet un model revisat en el qual, segons les seves pròpies

paraules, «es facilitaria un enriquiment real de les formes de vida, dels diferents gustos i opinions» i «s'orientaria cap a la dotació d'eines a la pluralitat de ciutadans que permetrien trencar amb la dominació de les forces estatals i de mercat poc democràtiques» (p. XI-XII).

És també digne de menció el monogràfic de la recerca original de David Deacon i Peter Golding (1994) sobre la cobertura informativa de la introducció, per part del govern de Thatcher, d'un nou impost (la *community charge* o *poll-tax*, tal com l'esmentarien després l'oposició política i el públic hostil). La recerca empírica donava compte de l'impacte dels mitjans en el tractament informatiu d'aquesta desastrosa reforma tributària, cap al 1991. Les implicacions d'aquest estudi per al replantejament en general de les polítiques de comunicació en les democràcies occidentals van més enllà de l'especificitat del cas observat.

El Glasgow University Media Group es va situar a la vanguardia dels estudis crítics durant la dècada que va de la meitat dels anys setanta a la meitat dels anys vuitanta. A *Getting the Message: News, Truth and Power* (1993) John Eldridge, membre fundador del GUMG, editava alguns dels més recents treballs d'investigadors que estaven o que havien estat associats amb el grup. El recull s'estructura en tres seccions convencionals (producció, emissió i recepció), però obre un vast ventall de temes, com ara la reforma del sistema comunicatiu soviètic, el servei d'informació governamental a Irlanda del Nord, el reportatge de 1984 sobre la fam a Etiòpia, la representació mediàtica de la sida, i l'opinió pública en relació amb la Guerra del Vietnam.

Dos d'aquests temes han estat també tractats pels seus autors de forma monogràfica. El canvi de rol dels mitjans a l'antiga Unió Soviètica durant l'era Gorbatxov de la *glasnost* i la *perestroika*, és examinat amb detall per Brian McNair (1991). Les estratègies dels mitjans de comunicació en la cobertura del conflicte d'Irlanda del Nord dels darrers 25 anys han estat estudiades per David Miller (1994), qui argumenta que no es poden explicar de manera simple les relacions entre els actors estatals i no estatals mediades en aquest conflicte, el contingut dels reportatges, l'opinió pública i les iniciatives polítiques. Miller recomana l'adopció d'una perspectiva sociològica crítica d'anàlisi dels mitjans per tal de poder entreveure l'engranatge de conjuncions i disjuncions entre la varietat d'actors.

Des de finals dels anys vuitanta s'ha anat fent evident en la recerca sobre comunicació una transició de l'esfera pública cap a l'esfera privada. Aquesta tendència té els seus orígens en els treballs etnogràfics pioners portats a terme pels investigadors associats al CCCS de la Universitat de Birmingham els anys setanta i vuitanta (Morley, 1980). La reedició per part de David Morley d'un recull d'articles (1992) va servir per reafirmar aquesta línia de recerca en els anys noranta. La vàlua d'algunes d'aquestes investigacions rau en la seva concreció en el fenomen de la quotidianitat i la seva constant referència a les situacions de la vida real. Tot i així, la seva significació ha estat recentment mal interpretada i exagerada, cosa que ha derivat cap a una mancança de crítica davant la suposada activitat creativa de l'audiència. Aquest fet ha suposat una

postura investigadora radical en el terreny retòric, però complaent i fins i tot conservadora en la implicació política.

És per això que alguns dels millors treballs produïts per aquest corrent investigador mereixen una atenció més aproximada i més crítica. *Consuming Technology: Media and Information in Domestic Spaces* (Silverstone i Hirsch, 1992) és un bon recull d'estudis teòrics i empírics sobre la tecnologia de la comunicació en l'esfera domèstica. En aquest treball s'exposa una extensa llista de qüestions importants, com ara les relacions entre gènere i tecnologies, consum i consumisme, llar i informatització, o el cas de la telefonia comunitària a la comunitat *d'amish* dels Estats Units. El punt de més interès és la gran complexitat de l'entramat de relacions a l'esfera domèstica, on ha tingut lloc també la ràpida expansió de les tecnologies de la comunicació. Aquesta qüestió ha estat inherentment enllaçada amb els debats més generals sobre la creixent privatització i modificació de la vida quotidiana en la postmodernitat del món occidental.

Television and Every Day Life (1994) és un treball recent de Silverstone que representa una nova fase de sofisticada teorització sobre l'aparentment mundana qüestió de les activitats diàries a dia al voltant de la televisió. Marie Gillespie, a *Television, Ethnicity and Cultural Change* (1995), investiga el món quotidià de les comunitats sud-asiàtiques de Londres, seguint la mateixa tradició etnogràfica de recerca sobre les audiències. El focus d'atenció se situa sobre l'activa negociació dels joves asiàtics en el si de la seva identitat cultural i ètnica, a través de l'ús creatiu de la televisió, desafiant i mantenint alhora les tradicions heretades de generacions anteriors.

La preocupació llargament mantinguda pel tema del sexe i la violència en els mitjans queda explícita en algunes investigacions. El *Broadcasting Standards Council* és una institució que es dedica oficialment a donar compte dels nivells de sexe i violència, i d'altres atemptats al «bon gust i la decència», representats en mitjans. Aquesta institució ha encarregat un seguit d'investigacions en l'àmbit televisiu al voltant de les qüestions que han estat més sovint motiu de queixes populars. Un exemple el tenim a *Sex & Sexuality in Broadcasting* (Hargreave, 1992). Abandonada de fa temps la infructuosa recerca de les causes i els efectes, l'actual tendència en aquest àmbit és el resultat d'una intensa innovació en metodologia i conceptes. D'altres estudis, com *Women Viewing Violence* (Schlesinger i altres 1992), dona compte de la diferent percepció femenina de la violència que pateixen les dones en mans dels homes a través de la pantalla. Mitjançant la informació extreta d'entrevistes en profunditat i de grups de discussió, s'han pogut establir dos tipus de recepció: la de les dones que en la vida real són víctimes d'aquest tipus de violència i la de les que no l'han patida mai.

Menys centrat en el tema de violència i sexe, *Reporting Crime*, de Philip Schlesinger i Howard Tumber (1994), és un important estudi sociològic al voltant del periodisme sobre crims i de la comunicació política. L'estudi observa la manera com treballen els periodistes especialitzats a informar sobre crims, i dedican especial atenció al tema de les fonts d'informació. Però aquestes qüestions van més enllà del terreny de la mera pràctica professional, ja que es con-

sidera, sobretot, la manera com la distribució de les fonts pot afectar l'accés d'actors polítics al debat públic a través de les notícies dels mitjans. Això vincula aquest estudi al gran interès per conèixer la relació entre mitjans i democràcia en la política britànica. Concretament, es proposa un allunyament de les idees *media-cèntriques* i un apropament als plantejaments sobre la interrelació entre els mitjans i les fonts.

Al llarg dels anys vuitanta el moviment verd va anar guanyant pes, en augmentar el grau de conscienciació individual i social davant dels problemes del medi ambient. Oportunament, van començar a aparèixer treballs que analitzaven la producció mediàtica al voltant d'aquest tema, que va esdevenir un àmbit d'estudi bastant treballat. *The Mass Media and Environmental Issues*, de Hansen (1993) és un d'aquests treballs. D'altres tòpics específics de la recerca els tenim en temes com el poder nuclear (Corner i altres 1991), el treball social (Franklin i Parton, 1991), i la Guerra del Golf del 1991 (Taylor, 1992; Morrison, 1992).

Encara que, certament, gran part de la recerca en comunicació a la Gran Bretanya es dedica a l'estudi de temes contemporanis, el camp de la història dels mitjans encara atreu gran nombre d'estudiosos. Paddy Scanell i David Cardiff van fer un treball en col·laboració (1991) re-escrivint la història social de la radiodifusió britànica. Les 411 pàgines del primer volum estan dedicades només a l'època inicial: els anys entre els inicis de les emissions i la irrupció de la Segona Guerra Mundial. Els autors expliquen amb gran detall l'impacte de la radiodifusió en la vida social de llavors, i exposen els temes generats al voltant de l'assumpció del paper de la BBC en tant que monopoli nacional dels serveis radiofònics.

El llenguatge dels mitjans ha esdevingut també un terreny molt conreat en els estudis durant els anys noranta. El llenguatge de la premsa, per exemple, ha estat analitzat des de la perspectiva de la lingüística crítica en un treball de Roger Fowler (1991). De manera similar, el llenguatge oral de la ràdio i la televisió, o *Broadcast talk* (títol d'una important col·lecció d'articles sobre el tema (Scanell, 1991), ha estat objecte d'especial atenció per als investigadors. L'anàlisi d'aquest llenguatge oral mostra com la posició ocupada per les autoritats a les institucions mediàtiques és mantinguda a través de la construcció deliberada de les audiències en el procés de programació. S'utilitza un ampli ventall de perspectives (agafades de la tradició sociològica, lingüística o de l'anàlisi del discurs) per donar sentit a la producció del llenguatge en els mitjans audiovisuals. Un estudi més recent observa específicament la participació de l'audiència en els programes de televisió —*talk shows*— que estan esdevenint un gènere cada cop més popular en la petita pantalla (Livingstone i Lunt, 1994).

Finalment, cal esmentar que la recerca dels anys noranta sobre els mitjans de comunicació a Gran Bretanya ha tendit cap a una excessiva restricció en l'àmbit nacional i europeu, tot i que la tendència general en aquest àmbit d'investigació és la d'oferir visions més globalitzadores. Així, les qüestions al voltant dels mitjans comunicació al Tercer Món han estat llargament negligides, encara que se'n poden constatar algunes excepcions notables en treballs com, per

exemple, *Contra-flow in Global News*, basat en un projecte de recerca de la UNESCO (Boyd-Barrett i Thussu, 1992). El projecte va ser concebut per examinar els canvis recents en el concepte de «desigualtat» en la informació internacional. L'estudi s'interessa per l'increment de mecanismes d'intercanvi de notícies entre els països desenvolupats, s'hi examina concretament el «contracorrent» d'informació que es genera des de la perifèria, així com l'«intracorrent» que circula en el si dels països perifèrics i/o entre aquests mateixos països. Com a conclusió, es fa un balanç bastant positiu de la confirmació de l'existència de diferents nivells en el flux informatiu.

Conclusió

Arribats en aquest punt, ens trobem davant la qüestió de si l'apogeu de la recerca en matèria de mitjans de comunicació a la Gran Bretanya haurà tocat sostre en aquesta dècada. Qüestionar-se això pot semblar irònic, quan justament al llarg dels anys noranta els estudis sobre els mitjans s'han reafirmat a través de les institucions d'educació superior. En els darrers anys s'ha viscut un espectacular creixement dins l'àmbit acadèmic. És tan gran la demanda actual dels estudiants —en gran mesura esperonada per les ambicions professionalitzadores de la indústria mediàtica— que més de seixanta universitats britàniques han ofert cursos de llicenciatura sobre el tema.

L'apropament a la lògica del mercat per part de l'educació superior, juntament amb els canvis generals en l'*ethos* i en el context de la recerca, estan modificant el camp en la seva totalitat. Els estudis consolidats han esdevingut una important font d'ingressos per a moltes universitats, i els investigadors estan cada cop menys capacitats per definir la seva pròpia agenda de treball. La institucionalització dels estudis en comunicació ha provocat també que els acadèmics pateixin les pressions dels editors a l'hora de produir llibres, moltes vegades en detriment de la publicació dels estudis originals.

Si fem una mirada retrospectiva direm que els anys setanta i vuitanta poden considerar-se el període més innovador i productiu pel qual la recerca en comunicació de masses a Gran Bretanya (inicialment influenciada pel marxisme) ha estat reconeguda arreu. Des d'aquest punt de vista, però, s'entreveu un panorama ben poc alentador: el corrent crític sobre mitjans de comunicació de masses a Gran Bretanya corre el perill de convertir-se en un altre acte legitimador de l'assentament de l'objecte d'estudi en l'academicisme confortable.

Bibliografia

- BLUMLER, J.G.; MCQUAIL, D. (1968). *Television in Politics: Its Uses and Influences*. London: Faber.
- BLUMLER, J.G. (ed.) (1992). *Television and the Public Interest*. Londres: Sage.
- BOYD-BARRET, O. (1980). *The International News Agencies*. Londres: Constable.
- BOYD-BARRET, O.; THUSSU, D.K. (1992). *Contra-Flow in Global News: International and Regional News Exchange Mechanisms*. Londres: John Libbey.

- CORNER, J.; RICHARDSON, K.; FENTON, N. (1991). *Nuclear Relations Form and Response in Public Issue Television*. Londres: John Libbey Academic Monograph 4.
- CURRAN, J. (1990). «The New Revisionism in Mass Communication Research: A Reappraisal», *European Journal of Communication*, vol. 5, p. 135-164.
- DAHLGREN, P.; SPARKS, C. (eds.) (1991). *Communication and Citizenship: Journalism and the Public Sphere in New Age*. Londres: Routledge.
- DEACON, D.; GOLDING, P. (1994). *Taxation and Representation: the Media, Political Communication and the Poll Tax*. London: John Libbey, Academia Research Monograph 11.
- ELDRIDGE, J. (ed.) (1993). *Getting the Message: News, Truth and Power*. Londres i Nova York: Routledge.
- FRANKLIN, B.; PARTON, N. (eds.) (1991). *Social Work, the Media and Public Relations*. Londres: Routledge.
- GARNHAM, N. (1990). *Capitalism and Communication: Global Culture and the Economics of Information*. Londres: Sage.
- GILLESPIE, M. (1995). *Television, Ethnicity and Cultural Change*. Londres i Nova York: Routledge.
- GLASGOW MEDIA GROUP (1976). *Bad News*. Londres: Routledge and Kegan Paul.
- GOLDING, P.; MURDOCK, G.; SCHLESINGER, P. (eds.) (1986). *Communicating Politics: Mass Communication and the Political Process*. Leicester: Leicester University Press.
- HALL, S.; CLARKE, J.; CRITCHTER, C. JEFFERSON, T.; ROBERTS, B. (1978). *Policing the Crisis*. Londres: Macmillan.
- HALLORAN, J.D.; ELLIOT, P.; MURDOCK, G. (1970). *Communications and Demons - trations*. Harmondsworth: Penguin.
- HANSEN, A. (ed.) (1993). *The Mass Media and Environmental Issues*. Leicester: Leicester University Press.
- HARGRAVE, A.H. (1992). *Sex: Sexuality in Broadcasting, Broadcasting Standard Council Annual Review*. Londres: John Libbey.
- HIMMELWEIT, H.T.; VINCE, P.; OPPENHEIM, A.N. (1958). *Television and the Child*. Londres: Oxford University Press.
- KEANE, J. (1991). *The Media and Democracy*. Oxford: Polity Press.
- LIVINGSTONE, S.; LUNT, P. (1994). *Talk on Television: Audience Participation and Public Debate*. Londres i Nova York: Routledge.
- McNAIR, B. (1991). *Glasnost, Perestroika and the Soviet Media*. Londres: Routledge.
- MILLER, D. (1994). *Don't Mention the War: Northern Ireland, Propaganda and the Media*. Londres: Pluto Press.
- MORLEY, D. (1980). *The Nationwide Audience*. Londres: The British Film Institute.
- (1992) *Television, Audiences and Cultural Studies*. Londres i Nova York: Routledge.
- MORRISON, D. (1992). *Television and the Gulf War*. Academia Research Monograph 7, Londres: John Libbey.
- MURDOCK, G. (1990). «Television Citizenship: In Defence of Public Broadcasting», a TOMLINSON, A. (ed.) *Consumption, Identity and Style: Marketing, Meanings and the Packaging of Pleasure*. Londres i Nova York: Routledge.
- (1992). «Citizens, Consumers and Public Culture», a M. SKOVMAND; SCHRODER, K.C. (eds.) *Media Cultures: Reappraising Transnational Media*. Londres i Nova York: Routledge.
- SCANNELL, P. (1991). *Broadcast Talk*. Londres: Sage.
- SCANNELL, P.; CARDIFF, D. (1991). *Social History of British Broadcasting: Serving the Nation*. Vol. 1, 1922-1939, Oxford: Basil Blackwell.

- SCHLESINGER, P. (1978). *Putting «Reality» Together*. Londres: Constable.
- (1991) *Media, State and nation: Political Violence and Collective Identities*. Londres: Sage.
- SCHLESINGER, P.; DOBASH, R.E.; DOBASH, R.; WEAVER, C.K. (1992). *Women Viewing Violence*. Londres: British Film Institute.
- SCHLESINGER, P.; TUMBER, H. (1994). *Reporting Crime: The Media Politics of Criminal Justice*. Oxford: Clarendon Press.
- SEYMOUR-URE, C. (1974). *The Political Impact of the Mass Media*. London: Cole.
- SILVERSTONE, R.; HIRSCH, E. (1992). *Consuming Technologies: Media and Information in Domestic Spaces*. Londres i Nova York: Routledge.
- SILVERSTONE, R. (1994). *Television and Everyday Life*. Londres i Nova York: Routledge.
- TAYLOR, P.M. (1992). *War and the Media: Propaganda and Persuasion in the Gulf War*. Manchester: Manchester University Press.
- TUNSTALL, J. (1971). *Journalist at Work*. Londres: Routledge.
- TUNSTALL, J.; PALMER, M. (1992). *Media Moguls*. Londres: Routledge.
- TUNSTALL, J. (1993). *Television Producers*. Londres: Routledge.